

melylyel előzőt tizenegy hónappal tett indítványommal találkozott; — önnök példány-gazdasági cikkek rák névze vártalak volt. Nem azért, mint ha indítványomat veszte hittem volna, mert az ellenkezőről kezeskedett annak hasznos és szükségessége volt; hanem, mert ismerve honom fiait, kik többnyire későn szoktak gondolkodni, indítványomat bizonylatlan időre elnapolva képzelményem. S hogy képeletem esalt, annak igen örülök, mert biztos jelensége annak, hogy mi erdélyiek, ha nem a gőz gyorsaságával, miután fájdalom, úgy is távol esünk, hogy azzal haladassunk, legalább more patrio, ha göröngyös uton, de mégis döcöczenünk egyet előre.

Es nem említe önnök a honi előmenetel terén minden alkalommal tanúsított buzgalmát: főleg az lepett meg, hogy a mint az önhöz beadott ajánlatokból látszik, ezen tárgyat azon osztály karolta fel, melynek sokkal kényelmesebb volna jó régi szokás szerint, rendes fizetés mellett, egy rendezetlen gazdaság körében miködve, halászni a zavarosban, mely hazafui tény azon osztály nagy becsületére válik, és egyik fő elősegítője leend a gazdaság gyors előhaladásának).

Azon örömet, mit ön czikke okozott, nevelte még azon részvét, mely itt a távolban is ez ügy iránt nyilvánult. Honunk egyik lelkes fia, báró Bornemisza Ignác, gépeket; ezen családnak egy rokona N. K. Kám, ki honi borászatum ügyét oly nagy buzgalommal törekszik előmozdítani, hogy saját egyik fiát e célra nevelteti, meghallván, miről legyen szó, azonnal 500 frankot, és ugyanannyi értékű kézműveket ajánlott fel! N. K. Kám urnak e tettét nem kívánom dicsérettel kísérni, a tett maga-magát dicséri. Csak annyit akarok megjegyezni, hogyha birtokos uraink jövedelmük mennyiségéhez képest, csak egy tízdrédjét áldoznak annak közczélokra, mit Kám ur évi keresetéből felajánlott; nem volna szükség minden alkalommal, midőn valami jónak, hasznosnak létesítéséről szó van, azzal kezdeni: „nincs pénz,“ és a pénz hiánya miatt legudvösebb terveket úgy megcsontítani, hogy azoknak hatása, sikere csaknem semmivé törpüljön).

Már most átmegyek a példány-gazdasági cikkek érdemére; és nemereszkedve többet tárgyban hozott indítványok taglalására; előbbi indítványommal egy értelemben csak annyit kívánok kinyilatkoztatni, hogy én magam is a példány-gazdaság eszméjét pártolom, mint őt szerkesztő ur, csak hogy többet kívánok. Én nélkülözhetlennek tartom, hogy a példány-gazdaság legyen egyszerűségi gyakorlati tanintézet). Hogy az a lehetőség állíttassék az ország központjában oly helyen, és annak kiterjedésben, hogy ott a gazdaság minden ágát gyakorolni

1) A Kis ur s gazdasági-társai által tett 400 pfrt ajánlatra vonatkozik a nemes író. Szerk. Elnök! Szerk.

2) Nem szabad megtagadnunk, hogy Erdély nemessége éppen ez utóbbi években hazafias áldozatkészségének legfényesebb tanúleit adta. Szerk.

3) A mi indítványunknak is végczélja ez; csak hogy követelésünket alább fokoztuk, s háttérben hagyuk reményeinket. Adjon Isten oly lelkészedést e fontos érdek mellett Erdélyben is, hogy ne kelljen csak a jövő reményére, csekély kezdeménnyel is beérnünk. Szerk.

lehesse. Meggyőződéseim szerint csakis egyily intézet képes gyorsan gyakorlati gazdák előállítását, és gazdaságunk sulydét állásán javítani. Mi az ezelőtti indítványom ellen felhozott nehézségeket illeti, csak annyit felelek: hogy a példány-gazdaságok a gazdasági-egylet által kezelését nem tartom lehetetlennek, sőt inkább azt illelnek és szükségesnek valom. Példát nyújt nekünk erre a Párisból néhány mérföldnyire fekvő „grignon példány-gazdaság,“ hol 800 hold területű földön egy gazdasági-egylet „société d'agriculture“ folytatja saját magapénzével fizetett tiszteit által a gazdaságot; gyakorlati intézetül szolgálván az ugyanott felállított császári gazdasági tanintézetnek, melyről máskor bővebben fogok szólni. Mi a távolság és haszonbér tekintetéből felhozott nehézségeket illeti, azt hiszem, azok se olyak, hogy tetemes akadályul szolgáljanak; mert, a mint tudjuk, az újabb gazdasági rendszernél fogva, egy jól rendezett gazdaságot a távolból is lehet czélszerűen igazgatni. Aztán vidéki tag is fog örökre találkozni, ki hazai-kötelességének ismerend a felügyeletet elvállalni, én legalább magamról ítélvé így vélekedem. Haszonbért pedig bizonyára jobb kifizetésekkel sehol se találhatni, mint éppen honunkban, hol egyáltalában a jószágok rendetlenül kezeltek, és azért jövedelmét is csak keveset hajtának. — És most Isten önnel, szerkesztő ur, visszatérve keletre!), hova a napokba utazandok el, ha még szükség leend, nem fogom elmulatni e tárgyatani nézetem terjedelmeseb fejtegetni. Gr. Kálnoky Dénes.

Abafája, márcz. 10. — (Gazdasági-iskola fontossága.) — T. szerkesztő ur! Ön lapjában közelebbről gróf Kálnoky ur, Girókuti, ön és én — az erdélyi silány gazdaságok javulását óhajtandók — némi ajánlatokat tettünk. Önök bizonyosan, mert egy gazdasági-iskola felállítására megkivántó pénzalap összegyűltetését nem remélik, csak egy minta-gazdaság felállítását ajánlják, melyet aztán öndönték a tanuló ifjak és gazdák megfigyelésének, a mi jót, szépet ott láttak, tanultak, azt mindenfelé terjesztenék. Én minden áron gazdasági-iskola felállítását óhajtok, és hogy ennek meg kell lenni, azt erősen hiszem és valom. Nézetem — e célra nézve — megegyeznek, csak hogy önök hosszabb, én rövidebb úton kívánok célhoz jutni, — és a mi mindennél drágább — az időt megnyerni. Vegyük csak a dolgot úgy, a mint van. Egy leendő gazda megjárja a minta-gazdaságot reggel, az igazgató tiszt megmagyaráz — lehetőleg — mindent neki, délelőn j a második, délután a harmadik utazó. A tiszt bizonyosan ezen utolsóknak nem fog olyan kimerítő oktatást adni, mint az elsőnek. De tegyük fel, hogy akár hanyatlazó járja a minta-gazdaságot, mindenki egyforma felvilágosításban részesülend; ekkor se elég csak röviden hallani és látni, mily szép csikó! mily finom birka! mily tökéletes sertés! mily dus luczernás! sat. A szomszéd Magyarországon sok erdélyi földbirtokos és gazda-tiszt látta, hallotta ezeket; itt nálunk is Zsibón, Gernyeszegen, Csányban és Berecztelkén, már régóta fogva sok okserűt és szépet láthatunk. A látásnál, és ezzel járó kéthárom szóbeli magyarázatnál több kell. Mert csak hogy egy lovat meg tudjon valaki bírálni, annak korát fogairól megismerni, végtelen sok hibát kikeresni: erre minden ügyesség mellett se

3) Hozza Isten mielőbb.

Szerk.

elég fél év. Hát egy tökéletes birka, és egy szép sertésnyáj jó kezelése mennyi végtelen aprólékos, de mégis nélkülözhetetlen ismeretet, tapasztalatot kíván. Ezen kívül a gazdasági gépekkel való munkák, az évek különböző részeiben fordulnak elő. A ló-, juh-, tehén-, sertés-párosítás, fiadzás mind különböző időre esik, mit pedig tanulmányozni mulhatatlan szükség egy jó gazdaság. De a gazdaság az állatorvoslást is tudni kell, főleg a rövid idő alatt lefolyó betegségeket megismerni, azokat orvosolni szükséges; mert a mig orvost hozhat, sokszor elvesz a legszebbik állatja, s azzal vége van több évi fáradozásának, sokszor még az állattenyésztéshez való kedvének is. — Most is a sok mulandóság okozza a földön legnemesebb állat, a lótenyésztés körül uralgó annyira káros lágyelműségeit. A gazdaság továbbá fűvészek és kertészeknek is lenni kell, főleg a takarmányfüvetek, azok magvait, a vetés, kaszálás és annyira kényes szarítás módját, a gyümölcsfa-nemesítés sok különböző nemét mulhatatlanul ismerni kell. Midezeknek, és sok még sok másoknak elméleti és gyakorlati betanulásukra nem elég csak egy rövid utazás, a tárgyak megpillantása. Erre több idő, erre iskola, és abban alapos tanítás és szorgalmas tanulás kívántatik, és pedig minél előbb, mert ha valahol, itt bizonyosan egy csepp időt veszteni kár. Azért minden áron legyen gazdasági-iskola, önként értetődvén, egy melléje csatolt minta-gazdasággal. — Hát a mit a nagy hazafi — Festetics György gróf — a hazáért egy maga egyedül tett, azt egy ország önmagáért ne bírja megtenni? főleg midőn látja, hogy okserű gazdaság nélkül menthetlenül vesznie kell.

Azért legyen minden áron gazdasági-iskola. Hát midőn hazánkban oly szép felkészültséget mutatnak a muzeum és a már fennálló többi iskolák körül, akkor a gazdasági-iskola iránt — mely a földet, ezt a szép hazát mivelti, becsülni és szeretni tanít — lennének-e jóghidegek? Hisz tudja meg mindenki, hogy a kő a föld, az a haza, és a ki nem szereti földjét, az nem szeretheti hazáját se. — Történjék bármi, de a mig földünk van és azt jól, okosan miveltjük, nem pusztulunk el.

Mig földmivelő és állattenyésztő nép leszünk, pedig heh soká fogunk meg és lenni; addig reánk nézve minden más iskolánál elsőb a gazdasági. — Apáink mindnyájan földmivelők voltak, miképpen mi is azok vagyunk és leszünk. — És mit tettek ők? s tesztünk mi? a helyett, hogy gazdasági-iskolát állítottak volna, hol a természetből kiszabott pályákra készüljenek, alapítottak nagyszerű tanintézeteket, melyekben a tudományos tanakozás, görög, római literatúrát, valami antikuitásokat, egy csomó bölcsészeti és teológiai elvont tudományt tanítottak, minden különbség nélkül minden embernek; mikor aztán a tanítványok nagyobb része a világba kilépett, idegen nyelven egynehány sort eladagolt: de az ekehez, boronához, gyümölcsfa-oltáshoz semmit se tudott; pedig majd mindnyájan gazdákká lettek! És bocsánat, de meg kell vallanunk, most is szinte mind így megyen. — Az Istenre, e már is nagyon elszegényedett haza szent nevére kérem az illetőket, bontakozzunk ki már valahára ezen abnormis állapotból, és alapítsunk minden áron gazdasági-iskolát. Seregeljünk mindnyájan ez eszmé körül; egyesítsük erőnket a hivatalnok hossa ide fillérét, hisz ő se élhet kenyér nélkül; ide jöjjön a szegény székely ember, hisz fiaiból csak itt nevezkedhetik jó tisztartó. Mond-

jon szívreható, lelkesítő beszédet minden pap; és ti birtokos urak minden erőtlőkből gazdasági-egyletet alapítsatok, hogy jó gazdaságiakat kapassatok. Kiss József, gazdaszt.

KOLOZSVÁRI NAPLÓ.

== E hó 24-dikén este egy igen érdekes faklyás-zenes innepély vonta magára fővárosunkban a közfigyelmet. 40 ifju által indított faklyás-zene, — melyhez csatlakozva néhány polgárok mentek az itteni gözmalom tulajdonosa, Zsigmond Elek ur tiszteletére. A megtisztelt laka előtt a menet megállván, Fröhlich Miksa, az itteni pogácsasütő 14 polgár élén, a megtisztelt lakában megjelenve, következő beszédet tartá:

Tisztelt Zsigmond Elek ur! Fogadja el ön tölem az ide egybegyűlt polgárság nevében hálás köszönetünket, azon elismerést érdemlő tetteit, melyet polgártársaim e kemény tél folytán tett. 1-ször. Ön 1857. nov. 14-dik napjától kezdve egész 1858. márczius 16-ig, a legnagyobb lisztválság ideje alatt, minthogy a gabona nem hágván, nagyon jutányos árait megtartá, bárha jól látta azt, hogy a szükség oly nagy a nemőrölhetés mián, hogy bármí art lisztetért kénytelenek lettünk volna megfizetni, ön nem kívánt egytől ezereket, hanem csak ezerektől egyet. 2-szor. Mert ön raktára kezeltője által, a szegénységről se felejtkezett meg, minthogy a legjutányosabb lisztjé-nek nagyobb részét 1/4 mázsánként köztük osztáta ki. A mely tette által sok könyeket törölt ön le a szegények szemeiről. Ezen tetteitért gyűltünk mi mostan önhöz, hogy áldozatának csak kamatját fizessük le e néhány szavainkkal: Éltesse őnt Isten sokáig polgártársai örömeire, s hogy nevelhesse ön gyermekeit is olyaná, mint ön. Legyen ön boldog, hogy boldogíthasson más is. Legyen ön egészséges, melyet Istenől ön számára mindnyájan kérünk. Legyen ön erős, hogy ereje által mentől több iparcikkal virágoztathassa városunkat. Fogadja ön ezen szívből jött kívánsát polgártársaimtól oly tiszta érzettel, mint a milyennel azt mi önnök kívánjuk, és legyen ön e városnak ezentul is oly fardhatatlan áldozó polgár, mint eddig volt; hogy jelenhessünk meg többször is önnél, azon óhajtsákkal, hogy az Isten őnt sokáig éltesse. Éljen! Éljen!

Mire a megtisztelt, polgártársaim ezen szép, és eddig ily nemben hazánkban páratlan méltánylása által, könyekig megindittatva így felelt:

Tisztelt polgártársaim! Nem találom szavakat, ezen megtiszteltetésemért köszönetemet méltóképpen kifejezhetni. En eddig minden igyekezetemet az ipar előmozdítására kívántam szentelni, mely által nemcsak családomnak, hanem a közjóknak is hasznot tehessek. Hogy a lefolyt télen polgártársaimat, a nyomasztó szükségből, saját érdekeket fel nem használva, ki-segíthettem, az lelkeimnek különös örömet szerzett. Örvendek azon, hogy elleneimnek daczára, Kolozsvár városában oly becses művet állíthattam fel, mely a közjóknak is érdekében lehesse. — Kérem, fogadják szives köszönetemet, s ajánlom magamat szives barátságokba. Mi azt hisztük, hogy ennél meglepőbb je-

lasztmány megbízását egy pillanatil is tévesztettük volna szemeink elől, — ki kívánván kerülni azon irányunkba többször ismételt vád sulyát, miképp theoreticus eszmék utáni kapkodás, vagy az újítás viszketege által félrevezetve, a közvélemény higgadt s a körülményekre alapított nyilatkozatai irányadó fonalat nem követve, a gazdaság nagy fontosságú kérdéseiben egyoldalul járunk el. — tanácsosnak láttuk, a borászati szakosztály gyűlésében fölkerendő szakavatott, sokoldalú ismerettel, tapasztalással, s bölcs tapintattal bíró birtokos hazánkiai megfontolása s illetőleg eldöntése alá bocsátni a már több oldalul megvitatott kérdést; ha vajjon borászatum mostani állásához képest tanácsos-e az ország jelen borkészletéből kiválogatott bormintákat külföldi, amerikai, angol, vagy éppen francia borászati iülete alá bocsátani?

A szakosztály tekintélyes számból s tagokból alakult gyűlése jan. hó 30-dikán a kitűzött kérdés komoly megvitatása után következő határozmányokba központosítá a t. választmány megerősítésére juttatandó véleményét.

1. A szakosztály, noha felette vérmes reményeket nem köt a felküldéshez, mindazáltal azt ez alkalommal mellőzendőnek se vélte; elfogadható indoknak látván a felküldés mellett, miszerint ha nem is lesz annak némelyek által remélt nagyszerű következtése, mindenesetre nyereménynek lehetend azt tekinteni, ha hazánk bortermő képességéről hihetőleg kedvező vélemény terjedvén el, hazánk a bortermő országok közé fog soroztatni, melynek borai a lassanként bekövetkező okserű eljárás, szabályszerű pinczekezelés után hivatal lehetnek a világpiacokhoz illő helyeket elfoglalhatni; mig másfelől a honi borászat felőli kedvező vélemény a külföldi kompetens itélőseinek, a bortermelési iparásnak s az okserű eljárásnak

fokozására benn a hazában hatalmas lökést kölcsönözhet.

2. Az egybe szerzendő bormustrákra nézve kívánatosnak, sőt szükségesnek tartja a szakosztály:

a) hogy a mennyiben kivihető lesz, a küldeményben minden egyes borvidék, a mint a vidékek termékeik természete szerint felsorolva s jellemezve vagynak, képviselve legyen.

b) Minden faj borból az illető birtokosoktól három palack bor kérsessék be, melyek közül egy palack a választmány utján kinevezendő biztosság által gondosan vizsgáltságok meg, ha a válfaj biztosan felküldhető-e vagy nem?

c) Ugyan ezen bizottmányunk tétessék lelkiismeretes kötelességévé, a felküldésre érdeemesnek itélt válfaj palackjainak legjobb módlat saját jelenlétében bedugaszolása s az egylet pecsétjével ellátása.

d) Minden válfajból két-két üveg lévő felküldendő — a küldemény két egyenlő részletben pakoltassék két ládába — az üvegeket vagy válfajokat kitörölhetlen jéggyekkel látva el, — melyek közül az egyik Kám hazánkianak használatára s rendelkezésére alá azon tisztán kifejezett kéressel küldessék, hogy csak is azon borokat adják át a megfelelő ládából a külföldi társaság bírálatá alá, melyek ítélete szerint a legszigorubb bírálat próbáját is képesek lesznek kiállani.

A szönyegen lévő tárggyal kapcsolatban s különálólág több honi borászatumra vonatkozó közérdeklő nézetek, s illetőleg indítványok fejlődtek ki, melyeknek gyakorlati fontosságát a szakosztály borászatum lépcsőzetes fejlődésére s végeredményben ez iparág hitelének megalapítása által annak óhajtott felvirágoztatására, mint megannyi célra vezető tényezőket elismervén, bővebb megfontolás, s ha a t. választmány nézetei a szakosztály nézeteivel, mint re-

méli, egyezni fognak, érvényre emelés végett ajánlani kötelességének ismeri.

1. Kivánatosnak találja a szakosztály, hogy a midőn az egyesület szözlőjének korlátolt terjedelménél fogva abban távolról se lehet a legjobb akarat s számítás mellett is a nemesebb fajfajok szaporítása körül országosan mind nagyobb mérvben mutatkozó hajlamok s szükségletnek a legjobb esetben is megfelelni; szakasztassék ki az egylet köztelken még eddig fel nem foghatott s ki nem instrualható táblákból két vagy több tábla, s ezek a közkedvességgel bíró legjobb fajfajú szözlőkkel rendszeresen beplántáltatván, vétesseken azok aképp miveltés alá, miszerint azokból a normalis évek lefolyása után évenként a lehető legnagyobb mennyiségben nyerendő sima vagy gyökeres vesszőkkel a gazdaközönseget teljes biztossággal láthassa el maga az egylet. Minő fajokkal töltessenek be a táblák egyedül a fanyérés szempontjából, a t. választmány méltóztatssék elhatározni. Nagy táblák egészen újból kiállításra tetemes költséget fogna ugyan igényelni, de az országra s az egyletre ezen bérházasból kifolyó haszon bizonynyal sokkal nagyobb lenne.

2. Honi borászatum s borkereskedésünk érdekében egy központi borsarnok beállítását a legsürgetőbb szükségek közé kell számítani, melyen mielőbb segíteni saját jólétük, hasznuk parancsolja. Hazánkban a nyilvános élet fennakadása, közlekedési eszközök hiányos volta, s más egyéb okok miatt a gazdasági ipar sok jeles terményei, s köztük főleg a bor, egyes birtokoknak elszigetelt állásában, a forgalom teréről, a kereskedés piacáról annyira ki vannak szorítva, hogy a kereskedelmi viszony szerencsésébb átalakulása esetében is a nagy gonddal, költséggel s talán szakismerettel kezelt termény helyén fészkekre reá lehet akadni. Ezen elszigeteltség az industria minden ágának, de

főleg a nehéz és kényes szállítási borknak vagy illetőleg termelőjének van roppant kárával összekötve. Egy borsarnok, kisebb-nagyobb edényekben az ország minden jeles borknak központja, gyűlhelye lehetvén, a borkereskedés felvirágzásának leghatalmasabb tényezője lenne.

A szakosztály tisztelettel kéri a választmány által egy bizottmány kinevezését, mely a körülményekhez mért csarnok tervének megkésztésével s annak mielőbb a választmány eleibe terjesztésével sürgetőleg lenne megbízandó.

3. A szakosztály azonban, bárminő fontosságot tulajdonítson is egy czélszerűen rendezett borsarnoknak a borkelésre, s honi borkain hitelének megalapítására — az üdös s annyira óhajtott eredményt bizonyos reformoktól feltételezi, mik ha a csarnok beállítását meg nem előzték, magát a csarnokot fognák borászatum tetemes kárára időnapelött megbuktatni. Nézetünk szerint gyökeres reformnak kell bekövetkezni:

a) a szözlőtermelésnél fajnemésítés, vagy a meglevő fajok registratioja.

b) a szüretelés és

c) a pinczekezelés oksz rü vitele által.

Borászati tekintélyek s a tapasztalás által a további vitatás szükségessége nélkül van már mint megállított s a praxis által megerősített igazság elfogadva azon axima, hogy a borknak nagy másakkban keletét a kereskedésben, kitűnő jóság mellett, azoknak egyformásítás által eszközölt azonnossága eszközöl.

A bor azonnossága ott, hol egyféle faj termeltek, nem jöhet kétség alá, miután ugyan-ezen faj után mindig egytermészetű bort nyerünk.

(Folytatjuk.)

lenet igen ritkán jegyezhetünk fel lapunk hasábjaira.

— Egy néhány magyar és német lap illő figyelemmel megemlíti lapunk nevezetes cikkét az erdélyi gazdag gypsy-telepekről, megjegyezzük, hogy érdemes írónak hibásan adtak gróf rangot.

— A szepeni Bruckenthal könyvtár érdemes örje Neugeboren János Lajos ur az antverpi archeologiai akadémia tiszteletbeli tagjává nevezetett.

— E hó 22-én érdekes választmányi gyűlés tartott, mely a vidéki egyetlek alakítása iránt felterjesztendő szabályokat szerkeszté. A szabályok alapelve szerint a vidéki egyetleknek szabad és önálló mozgás biztosított, az összeköttetés csak a gazdasági érdekekre való kölcsönös összehatásban, közös áldozatokban, a központi intézet iránti részvét kiterjesztésében, s a részeket képviselő s megerősítő országos egyetleknek a közös összehatás általi megszilárdításában határozódik. Ezen kérdést, ezen intézkedés irányát, s lehető céljait elemelnünk kell; miért is annak idejében tüzetes tárgyalást teendünk. Érdekes indítvány tetteit, egy az erdélyi gazdaságra nézve fontos kérdésre teendő pályadíj iránt, melyet az egyetk nevében lelkes egyesek áldoznak a közérdeknek. A megállítandó kérdés annak idejében közre lesz téve.

* Nagy Imre és Kárpá Sándor politikai menekülteknek Magyarországból, továbbá Martynski Pál, Przejewski Gyula, s Halski Antalnak Galicziából, saját kérelmükre, legfelsőbb helybenhagyás mellett, az ausztriai birodalomba való büntetlen visszatérés megengedtetett.

* Jövő szombatán Takács jutalmául Gajzagó Salamon „Békesi” című erdélyi pályadíj nyert dármaja fog adatni.

* Egy távirati telegrafi tudósítás szerint a „Ragione” című lap Orsini és Pierri kivégeztetését gyászkeretben, s egy apotheosis kíséretében közli.

* Gyulai Pál, mint írják, Pesten sajtó alá adta összegyűjtött beszéleit. Vadnai Károly, ismert beszélyírótól szintén egy novellafűzér fog megjelenni csinos kiállítással.

Nemzeti színház. (*) Mint mondják, soha a kolozsvári színházban oly nagy közönség nem volt, mint f. hó 20-án! „Romeo és Julia”-t adták Feleki Miklós jutalmául, s a jó kolozsvári közönség már öt órákor önzönlött a színházba, hatkor a földszintre senki se fért többé, páholy és zártcsék egy héttel előre el volt kapdosva, s a rögtönzött zártcsékek a színpadra szorították a zenekart polkaival együtt, melyek oly keservesen hangzottak a függőgöngyöl. Midőn Feleki kilépett szalagos díszkoszorú és eleven virágfüzerek repültek tömérékszámával a színpadra, a taps becüslétére vált volna egy jól begyakorolt claqueur-czrednek, melyből a tábornoktól le az utolsó közlegényig mindenki virtuoz, s a karzatról üdvözölő verszet repült szét sok sok példányban. Ide iktatjuk azt: „Feleki Miklósnak, márcz. 20-án 1858.”

Szülőfölded odahagyad
Elszaktad iskolától;
Nem hogy elhagyd tanulásod,
Nem hogy elszakadj hazádtól.

Székel, magyar, jász, palóc, kún,
Mennyi név az egy nemzetben!
Erdélyország és Magyarhon
Egy anya két nevezetben.

S így te honn hazádnak éltél,
Láttad derűjét borjút,
Küzdél mindenütt, s veszed most
A művészet koszorúját.

Aztán a mi az egészet megkoronázza, a 2-dik felv. után a színpalak mögött egy idős gr. B. J. ur által művész hazánkfához intézett beszéd után egy értékes ezüst koszorú, s még értékesb antik-öv nyújtatott át emlékül, elismerésül és kitüntetésül. Romeot Feleki, Juliát Lángné adta. Mindkettőjöknek voltak sikerült jelenetei, azonban az előadás mégis gyengén sikerült.

Gabona-ár. márcz. 18-ról 1858. Bécsi-mérője p. p. Tisztábuza 3 frt 52 kr. Elegybúza 3 frt — kr. Rozs 2 frt 24 kr. Zab 1 fr. 4 — kr. Török. 2 frt. 40 kr. Pityoka 1 frt.

KÜLFÖLD.

A márcz. 16-ki francia „Moniteur” a Walewskzi és Malmesbury közt váltott utolsó békülékeny sürgönyökét közzétette, s ezzel a még néhány hete alig remélt elégtétel megtörtént az angol kormány részére: ugyanazon hivatalos lap, mely az ismeretes katonai feliratokat közölte, helyt adott most a diplomata szelidebb szavainak is. — Franciaország tisztán láthatja abból, mennyire szívén fekszik császárnak az Angliával szövetség.

Azonban sajnos, hogy a két ország hivatalos nyelve s a nemhivatalos vagy félhivatalos nyelv — a sajtó — között annyira felüli ellenkezés fűződhet fel, minél

fogva a szíves egyetértés csak színesnek, s a szoros szövetség szorítónak tűnik fel az emberfia előtt. Kivált a „Times,” a brit nemzet koronkénti közérületének e meglehetősen hiv tükre, sok beszédre ad alkalmat. Csodálkozva kérdik, mi okból találja e legbefolyásosabb lap éppen jelenleg a brittek harcias szellemét oly fennen dicsérendőnek, sőt miért tartja oly sürgetőleg szükségesnek a védelmi eszközök szakadallan szaporítását, s miért hogy főleg a „szomszédot s hű szövetségest” tartja szem előtt, tétova nélkül kimondván: „Legyen csak 14 órai időnk, s a kiszállást képesek vagyunk partjaink bármely megközelíthető pontjára megakadályozni, s bármínő kiszállott erőt semmivé tenni; 14 nap alatt bezárunk minden, szomszédunk bármely kikötőjében egyesült hajóhadat, képesek vagyunk legtapasztaltabb tekintélyeink nézete szerint behatolni a cherbourgi révbe, s minden ott található dolgot összerombolni.” S erre a harcra tüztől lap dicséretet szór az új kabinetre, mint a mely nem ismeri félre a „viszonyok komolyságát,” s ez által nem esik azon hibába, mi miatt az előbbi kabinetnek bukni kellett, s mindezt a Walewskzi-válasz vétele után írja a „Times,” habár cikke végén szelidebb sippal váltja fel a harci tárogatót, „nem lévén czélja, ugymond, ok nélkül rebegtetni senkit is annak nyílt kimondásával, hogy mi nagy szomszédunk és szövetségesünkkel háboru küszöbén állunk.” De ha ez nem volt czélja, miért az egész cikknek írása, s miképp eshetik, hogy ugyanaz a lap, mely a kabinetet erélyes voltáért dicsérni tudja, legközelebbi cikkében már igen komoly kétségbe hozza annak életrevalóságát?

Es mint az angol kabinet nyelve s a „Times”-é között sajnálódó ellenkezőségeik fel, színtyolán látszik a „Moniteur” nyelve s az „Univers”-é közt; mely amaz ugyanazon napon egy sajátos cikket hoz a Franciaország és Anglia közti viszonyról, különös tekintettel a „III. Napoleon és Anglia” című rőpiratra.

„Emlékeztünk, mond Veillot ur, a francziák császárnak az orosz császárhoz intézett levelére azon ellenségeskedések megkezdése előtt, melyek Szebastopol elvétele végződtek. Valamint III. Napoleon akkor az uralkodó méltányosságára és emberiségére hivatkozott, a kinek akarata még a háborut elváoztathatá, s a világot hirta fel saját értelmeinek tanújával, ugy ma is felhívást ballunk az angol nép józan eszéhez, mely erejére való feltékenységből elvakult, vagy oly érdekek által vezettetett félre, minőket egy keresztény nép se vallana be. . . Ha oly szövetségnek, melyet Anglia maga a civilisatio jövőjére nézve hasznosnak és nélkülözhetlennek tart, meg kell történnie, Franciaország egy ily törés felelősségét nem akarja magára venni. Franciaország loyális szövetséges volt, loyális a hősiességig, s hogy mindent megmondjunk, a megcsalatlásig (jusqu'à la duperie). Azonban mind a mellett állhatatos marad. . . A közvélemény az, hogy Anglia azért marad meg oly szilárdul a menedékjog utálatos gyakorlatában, mivel abban eszközt lát Franciaországot a forradalom vonaglásai-ban tartani, s azon tehetetlenség, melybe minket a forradalmak helyeznek, ugy látszik, kívánatosabb előtte, mint azon közreműködés, melyet a mi jólétünkől várhatna. . . Egy angol államférfi a maga legutóbbi, büszkeségtől duzzadó beszédében megjegyezte, hogy Napoleon császár Anglia erejét és segélyforrásait jól ismeri. Igenis ismeri . . . hanem van még valami, a mit a császár ismer, és a mit Anglia államférfiai, a mi egyenetlenségünkre, szerencsétlenségeinkre, engedékenységeinkre számítva, ugy látszik, elfeledtek: Franciaország nemzeti érzületét Anglia ellen. Ezek kimeríthetlenebb segélyforrások mindazoknál, melyeket Disraeli ur oly pompával magasztalt. Ha Anglia ildomos, nem fogja magát annak kitenni, hogy megpróbálja, mit tehet Franciaország egy Bonaparte kezében. . . A francziák nem szeretik Angliát, s arra van okuk, s minden egyenetlenség mellett van még egy szó, mely a

pyrénei hegyek csúcsán, az ocean partjain, Elsaszk sikkjain, Sologne-ban, a mi városunk utcáin, apalotában, a kunyhóban, a műhelyekben ugy, mint a váltó-irodákban, mindenütt ugyanazon érzelmeket, ugyanazon kimeríthetetlen buzgalmat költené. . . Anglia óhajtja, hogy e pillanat el ne jöjön; neki mai világban nincsenek még azon barátai mint a század elején, s az utóbbi évek nagyon is tönkre tették Watterloo verászt. Anglia elvesztette győzelmei erejét, mi pedig megtartottuk keserűségünket; ezt szintén igen jól tudja az, a ki a mi sorunk élén állva, azzal dicsekedhetik, hogy aszentional örökös.”

Franciaország: — (III. Napoleon császár és Anglia.) (Folytatás.)

VII. A rendőrség 1852 jun. 29-kén Reine-Blanche-utca egyik házán, a fontainebleau sorompó mellett, valódi pokolgépgyárt fedezett föl, mely egy aug. havában kitörendő merénylet-re való szánva. Az ösztönzés ezen büntényre Londonból jött. A távollévő vadlók egyikének ezen városba utazása, a menekültekkel való viszonyai, a lefoglalt levelezés, e tekintetben semmi kétséget se hagyának fenn.

1853 januárban Kelsch elfogott Párisban, heves ellenállás után, valamint Galli és Rossi is. Kelsch, kinek rozsz szándokát a rendőrség tudta és kijátszotta, hasonlóképp Londonból jött; a vizsgálattal bebizonyult, hogy a demokratiai központi bizottmány által küldetett és fizetett, melynek Ledru-Rollin és Mazzini főnökei; Cayennebe szállítván, a császár megkegyelmezett neki.

Néhány hónap mulva Boichot, volt őrmester, Franciaországba érkezik; a rendőrség kére keríti, a törvényszék elítéli; Boichot is Londonból jött, mint a többiek.

1854-ben Magen, Ledru-Rollinnak egyik legtevékenyebb eszöke, föltalálja azon bombákat, melyek egyszerű tasztásra szétduzzannak. Belgiumban in contumaciam elítélte, megszökik, Sanders és Brunet bűntársával együtt, a gyilkos összeesküvőkhez Londonba menekül, kik őt ugy fogadják, mint testvéröket.

A rendőrség Magen elítélése után kevés idő mulva Batignollesben egy embert fog el, kinek a Magen által föltalálthoz hasonló mintájú gránátot talál; ez Carpenza volt, a La Fraternelle universelle társulat tagja, mely a Delécluze, Ledru-Rollin küldönce által alakított társulat romjaiból alakult. Carpenza már egyszer el volt itélve titkos társulatban való részvéte miatt. 1855. aug. 4-én ismét elítélte, Cayennebe küldetett, honnan sikerült megszöknie.

Még Magen és részesei porének vége előtt a véletlen, az északi vasuton egy pokolgép fölfedezésére vezetett, mely a bombákhoz hasonló elv szerint volt készíve, s melynek a császári vonat alatt kellendett szétduzzannia. A megkezdett vizsgálat teljesen kideríté bűnrészességét Déronnak, Louisnak (Lilleből), Vandommenak, Jacquin testvéreknek (Brüsseltől), a D'heninek és a Desquieneknek. A négy első in contumaciam halálra ítéltetett; Déron, az összeesküvés főczinkosa, Londonba menekült, hol nagyon benső viszonyban áll Ledru-Rollinnal, s kinek ezóta a legbuzgóbb bajtársává lett.

1854. april. 28-án Pianori két pisztolyt süt a császárra, csaknem ennek közeléből. Ez Londonból jött, s Mazzini volt az, ki a vérdíjt markába fízette. De ez még nem elég: az ezen fővárosi demokrata-társulatok egy érmet verettek Pianori bátorságának emlékére; szept. 22-dikén népgyűlést tartottak, s voltak szónokok, kik a gyűlés tetszése közt, a Champs-Elyseesi merényletre apológiát tartottak, s a Pianorinak, mint vértanúnak, halálát megsiratták.

Kévéssel ezután Tibaldi, Grilli és Bartolotti elfogattak, mielőtt tervököt végrehajthatták volna; ezen nyomorultak csak szolgálai eszközei valának az engesztelhetetlen elfajultságnak. Az ösztönzés ezen új merénylete is Londonból eredt, azon menekültek kebeléből, hol az igazság fedezte a bűnösöket, őket megbélyegezte, s elítélte, a nélkül, hogy elérhetle, sujthatta volna.

Vége 1858. jan. 14-én négy olasz bombákat vet a császár kocsija alá, ki, valamint a császárné, csodálatosképpen megmenekül. — Ezen bombák megöltek 10 embert, s megsebesítettek 156-ot. Az új orgyilkosok Londonból jövének. Ezen borzasztó vetgolyók, melyek özélt tévesztve, annyi áldozatot követeltek, s melyek a gyilkossági tért borzasztó mérszárlási jelenetű változtatták, Angolországban gyártattak. Két angol, Alsop és Hodge, az összeesküvésbe van keveredve, meg egy francia, Bernard, Londonban mint menekült.

(Vége következik.)

Orsini és Pierri kivégeztetéséről még számos részletet hoznak a lapok. „F. hó 13-án hat órákor ment a börtönigazgató, a törvényszéki tollnok és Hugon abbé Orsini egyes szobájába, ki ágyban feküdt, azonban nem aludt. Az igazgató tudtára adá, hogy a komoly óra elérkezett. „Vártam ezt és készen vagyok” felelé. Orsi-

ni felkelvén és felöltözvén, midőn az abbé arra inté, hogy utolsó gondolatait égfelé irányozza, viszonzá Orsini: „Meglehet, hogy az én hazaszeretetem túlságos volt, s engem oly lépésre ragadt, melyet a világnak kárhözlatnia kell; azonban én nyugodtan halok meg. Én senki ellen nem táplálók haragot; sőt ellenkezőleg hálás vagyok a jóért, mit irántam mutattak.” Midőn Pierri az abbé megpillantá, azonnal felugrott és felkiáltta: „Tudom már s készen vagyok. Aztán felöltözött s tollat, papírt és tentát kért, két levelet irt nejehez és fiához, aztán nagy étvágygyal evett s rumot ivott hozzá. Erre mindkét elítelt a kápolnába vezettetett, hol imádkoztak. Onnan az öltözőszobába vitték őket, a hol a két férfi először találkozott. Pierri Orsininak kezét nyújtott s így szólt: „Tehát ma van a napja. . . mire ez válaszolá: „Igen, de nyugalom, csak nyugalom.” Mindketten minden ellenszégülés nélkül alá veték magukat az eljárásnak, csizmaik és harisnyáik lehuzattak s a fejér ing galléra levágotott, mely a nadrág felett csüngött le. Pierri, a ki folyvást tréfall, midőn szízmáját lehuzták, ezt mondta volna: „Szerencse, hogy meg van mosva a lábom.” Orsini az egész idő alatt komoly hallgatásba merült. Pierri a fátolyra nézve, azt mondta a hóhérnak, „hogy csak jó kaczerán tegye rá.” Midőn az öltöztetés meg volt, Orsini e kérdés-sel fordult az igazgatóhoz: „Hát Rudio?”

Azon válasza, hogy a császár Rudionak megkegyelmezett, Orsini csak ennyit mondott: „jól van,” mig Pierri gúnyos kifejezéssel kiáltott fel: „világos!” s hangosan kezdé énekelni ama híres dal refrainjét: „Mourir pour la patrie. C'est le sort le plus beau, le plus digne de l'envie.” (A hazaért halmi a legszebb, a legirigylendőbb sors.) Hét órának néhány perc híja volt, midőn az elítéltek a végmenetre indultak. A börtön ajtaja előtt, a vérpaddal szemben, mindkettő így kiáltott: „Vive l'Italie, Vive la France, Vive la République.” A guillotine tövébe érve Orsini beszélni akart, s már néhány szót el is kezdett, midőn Hugon abbé felbeszakasztá: „Mindenre kérem önt, fordítsa gondolatait Istenhez, s felelje el az embereket.” Azonnal elhallgatott Orsini s szilárdléptekkel felment a vérpadra, mig Pierri e pillanatban erejét veszté, s az abbé és a hóhér által gyámolítva, csak nagy fáradsággal hatolt fel a lépcsőökn. Az emelvényre feljutva, mindkettő újra kiáltá: „Vive l'Italie, Vive la France!” A hóhérok kezöket Pierrre tévék, s levevék fejről a fátyolt. Vonásai el voltak változva, azonban mintegy erőltetve ajkai megnyitlak, s ujra hallatszot a dal-refrain „Mourir pour la patrie” s a hang még el se enyészett, midőn a pallós leesett. Orsini elfordulva állott az emelvényen, csaknem antik magatartással. Azután előlépett s maga tette fejét a tőkére; 7 s negyed órákor mindennek vége volt. A holttestek készen álló koporsókba tétettek, s ideiglenesen a börtön ben-sejébe vitettek, miután a roppant embertőmeg, mely a közellevő utcákon hullámozott, a tüsténti elszállítást mog nem engedte. Orsini azt kérte, hogy Nottingham-mában barátja — a költő Ugo Foscolo — mellé temetessék, oly kívánság, melynek teljesítését valószínűnek tartják.

A csoportozó néptömeg, akár százezer volt, akár kétszázezer, igen keveset láthatott, mert kevés kiváltságosokon, köztük egykét hírlapi tudósítón kívül, senki se jutott a vesztő-térre. Szuronyok és lovak megett messze távolságban sűrű néző tömegek állottak, de a melyek az egész jelenetből semmit se láttak. — Egy tudósítás szerint, a kivégzettek arcát, mihelyt lejeik lehulltak, kénsavanyval öntötték le, hogy vonásaikat ismerhetlenekké tegyék, s azoknak akár ecsettel, akár vésővel való levételét megakadályozzák. E műtélel mindazoknál, a kik valamit láthattak, a legnagyobb undort gerjesztette fel. Még a vesztőhely körül felállított csapatok is elfordították szemeiket, midőn a vértől csepögő, magasan fentartott fejekre öntötték a kénsavanyt, hogy az emberi alaknak minden nyomat letöröljék azokról. A végrehaj-

